

ALERTA!

Icíar Bollaín · Isabel Coixet · Chus Gutiérrez

Del 6 de juliol al 24 de setembre de 2006
Centre d'Art la Panera. Planta 0

HORARI: de dimarts a divendres, de 10 a 14 h i de 17 a 20 h. Dissabtes,
d'11 a 14 i de 17 a 20 h. Diumenges, d'11 a 14 h. Dilluns, tancat.

Entrada lliure

Sota el títol d'*Alerta!* hem reunit dos curts i un documental realitzats per tres directores de cinema: Icíar Bollaín, Isabel Coixet i Chus Gutiérrez. Les tres s'aproximen a tres realitats socials diferents i construeixen uns relats cinematogràfics que es troben en una cruïlla entre la ficció i el documental. Així mateix, es refereixen a unes situacions que normalment tenen poca o nul·la presència en els mitjans de comunicació.

En cada cas es tracta un tema social diferent. Icíar Bollaín, a *Amores que matan* – que va esdevenir una mena d'assaig d'allò que després fou el seu elogiat llarg, *Te doy mis ojos*–, denuncia la violència de gènere des del punt de vista del maltractador. Amb el documental *Viaje al corazón de la tortura*, Isabel Coixet mostra testimonis colpidors que parlen de la violència que generà la guerra a Sarajevo. També en aquest cas l'experiència de gravar aquest documental fou determinant a l'hora de definir el paper de la protagonista del seu llarg *La vida secreta de las palabras*. Pel que fa a Chus Gutiérrez, el seu curt *Las siete alcantarillas* pertany a un projecte de cinc relats produïts per Unicef per tal de denunciar la difícil situació de la infància al món. Chus Gutiérrez fa que vegem les dures condicions de vida d'una nena argentina, narrades, però, amb la il·lusió i la confiança d'una mirada infantil.

En definitiva, les tres propostes ens "alerten" d'aquelles xacres que segueix patint la societat actual, malgrat les veus que repetidament s'aixequen per denunciar-les.

Iciar Bollaín, *Amores que matan*, 2004

Amores que matan és un curtmetratge de ficció, que antecedeix la filmació de *Te doy mis ojos*, on la seva directora, Iciar Bollaín, tracta el tema de la violència domèstica. És cert que és un curtmetratge de ficció, però a la vegada integra algunes pautes o elements associats al documental, com la declaració de persones anònimes davant del micròfon, les opinions d'especialistes mirant la càmera, etc. Per altra banda, el guió incorpora també elements que clarament pertanyen a la ficció, com el solapament d'escenes amb *flash backs*, la construcció temporal de la narració o, per exemple, la utilització d'un actor força conegut, com Lluís Tosar, per interpretar el paper del personatge principal. L'espectador per tant pot, en certs moments, sentir una certa confusió respecte a la naturalesa de determinades escenes. Al final, però, el text que apareix abans dels crèdits aclareix que es tracta d'una ficció.

Amores que matan reflecteix la violència domèstica des del punt de vista del maltractador, que és interpretat per Lluís Tosar i que a la pel·lícula és l'Antonio García, casat amb la Pilar i amb dos fills. En començar, es veu com camina per un passadís, buscant una habitació, que serà la seva habitació al "Centro de Reeducación de Agresores". En aquest centre és on tindran lloc la major part de les escenes de la pel·lícula; escenes en què el protagonista es troba sol amb un psicòleg o bé en grup, acompanyat per altres homes que es troben en la mateixa situació.

En la segona escena, dos treballadors del "Centro de Reeducación de Agresores" aparquen la petita furgoneta i es dirigeixen cap a un bloc d'habitatges, truquen al timbre i demanen per Antonio García. En aquell moment obre la porta una veïna que surt de l'edifici i es queda sobtada que demanin per ell. Aleshores té lloc una escena que resulta extremadament familiar per a l'espectador, i que és la veïna parlant de la família en qüestió: "És un noi molt maco, molt educat, molt treballador. Treballa amb el seu pare, mai no ha hi hagut cap problema..." L'escena pot esdevenir fins i tot còmica si no fos per com n'és de familiar i per tot allò que amaga: la naturalitat amb què encara ara s'assumeix en alguns sectors socials que les parelles es puguin cridar diàriament, o que una persona d'aparença normal sigui un maltractador.

Un altre element que reforça la idea d'integració del maltractament com gairebé un excés d'amor el trobem en les cançons que en dos moments s'escolten com a banda sonora. La primera és una tornada de joc cantada per nenes que es pot escoltar durant els primers moments del film: "Don Federico mató su mujer, la hizo picadillo..." La segona és la cançó de lletra i caire melodramàtic interpretada per Rocío Jurado ja cap al final.

Icíar Bollaín. *Amores que matan*, 2004

Isabel Coixet, *Viaje al corazón de la tortura*, 2004

Viaje al corazón de la tortura és una pel·lícula sobre la tortura a partir dels testimonis dels qui l'han sobreviscut, de les víctimes. Tots ells comparteixen el fet de ser-ne *clients* o *clients potencials*. Així és com són denominats pels responsables de l'IRCT (International Rehabilitation Council for Torture Victims), l'única organització que es dedica a la rehabilitació de les víctimes de la tortura, així com a la seva denúncia sistemàtica per eradicar-la.

La pel·lícula comença amb uns plànols cinematogràfics que mostren la ciutat de Copenhaguen, on es troba la seu de l'IRCT, i una veu en off (la de la directora) ens introdueix el tema de la cinta amb aquestes primeres imatges de fons, mostrant la quotidianitat de la ciutat.

El primer rostre que veiem parlant és el d'Inge Genefke, directora de l'IRCT, que comença referint-se a la seva tasca, a allò que caracteritza els seus clients, als efectes que té la tortura en aquells que l'han patit, tant a nivell físic com psicològic, a les seves necessitats, etc. Aquesta primera xerrada té lloc a casa seva, en un àmbit domèstic; mai parlarà directament a la càmera, sinó a la seva interlocutora, que suposem que és la mateixa directora, a qui només li escoltem les preguntes, però mai la veiem. Aquest *modus operandi* serà utilitzat al llarg de tota la cinta, amb tots i cadascun dels personatges entrevistats per la directora. Seguint aquestes pautes de filmació, l'espectador mai no rep la mirada directa de la persona que està parlant i que normalment relata experiències de la seva tortura; es crea un triangle format per l'entrevistat o protagonista, el que entrevista, suposadament Isabel Coixet, i l'espectador, que es manté sempre com a espectador, i per tant com a testimoni, a una certa distància.

La segona protagonista és Achana, també introduïda per Inge Genefke. Aquesta dona, procedent de Calcuta, explica a la càmera la seva experiència sobre les tortures que va rebre per part de la policia a mitjan dels anys setanta a Calcuta. En la veu en off trobem tant les preguntes de la directora com també comentaris subjectius que aniran puntejant tot el film i que seran presents en gairebé tots els personatges; aquests comentaris sovint reflecteixen aspectes que sorprenen la directora, com la seva fortalesa, la crueltat de tot allò que callen, l'energia en el seu caminar, etc. Tant la càmera com la directora acompanyen aquests personatges i el film es distancia, per la metodologia que utilitza, de la pretesa objectivitat del documental; aquí no hi ha res objectiu.

De vegades, i en paral·lel al relat del protagonista, s'hi intercalen imatges d'arxiu, o dibuixos que il·lustren possibles pràctiques de tortura o simples exercicis en el gimnàs de l'IRCT; aquestes imatges reben sempre un tractament diferenciat a la cinta.

En un altre moment, la pel·lícula ens mostra els carrers de Sarajevo. Amb plànols similars als del principi, on es veia Copenhaguen, ara apareixen persones i cases d'una ciutat destrossada deu anys després de la guerra. Allà es troben amb Rashid, una de les persones que treballa a Sarajevo per l'IRCT, i amb ell visiten persones que van ser víctimes de tortures i empresonades en camps de concentració. Els testimonis de Sarajevo ocupen una bona part de la pel·lícula, possiblement perquè no és l'Índia ni és Turquia, és Europa.

La pel·lícula finalitza novament amb Inge Genefke, aquest cop a la platja, i amb la veu en off d'Isabel Coixet que s'acomiada, tot tancant dins la seva mà una petita pedra.

Isabel Coixet, Viaje al corazón de la tortura, 2004

Chus Gutiérrez, *Las siete alcantarillas*, 2005

Las siete alcantarillas dona títol a un curt que forma part, juntament amb quatre més, d'un projecte col·lectiu, produït per "Tus Ojos" i en col·laboració amb Unicef, per donar a conèixer a través de cinc cineastes espanyols les difícils condicions de vida dels nens en determinats indrets del món.

Las siete alcantarillas és també el nom d'un barri de la ciutat de Còrdova, a l'Argentina: un barri de barraques situat als afores de la ciutat on viu Maca, una nena de tres anys, amb els seus dos germans i els seus pares. Ella és la protagonista i, a partir dels seus comentaris, l'espectador anirà coneixent la crua quotidianitat d'aquests nens.

El film es troba entre la ficció i el documental ja que òbviament existeix un guió amb un seguit d'escenes ordenades, però els personatges són interpretats per habitants d'aquest barri, porten les seves robes i es mouen per les barraques on normalment viuen.

Maca imprimeix a les seves descripcions de l'entorn un curiós sentit de l'humor i un elevat grau de tendresa. La seva fantasia i innocència, però, no aconsegueixen endolcir la realitat que veu l'espectador. A partir de la narració de Maca sabem que la seva mare es dedica a netejar cotxes en els semàfors –perquè és molt neta–, o que el seu pare és "col·leccionista" i "explorador", en recórrer la ciutat buscant deixalles.

Així mateix, la nena ens descriu les activitats quotidianes que es porten a terme al barri: els partits de futbol entre els nens, l'elaboració de pa per part de les mares per berenar o la baixada a la ciutat per part dels nens a cantar i a recollir almoïna. Tothom participa en una economia de subsistència absolutament precària, que condemna els nens a ser adults abans d'hora, ja que se'ls nega una educació i un futur.

Cap al final, i en una sola nit, tot es precipita. El final és tràgic, però difícilment evitable. El sentit de l'humor i la tendresa que Maca projecta sobre el seu entorn durant tota la cinta no podran endolcir una realitat que s'imposa i sobre la qual ella finalment no tindrà res a decidir.

Chus Gutiérrez, *Las siete alcantarillas*, 2005